

Kultur- og likestillingsdepartementet
Postboks 8030 Dep

0030 OSLO

Innspill kulturfrivillighet - Nordland fylkeskommune

Nordland fylkeskommune sender med dette sitt innspill til strategi for kulturfrivillighet og utredningen om regionale kulturfond.

Innspill til strategi for kulturfrivillighet ses i sammenheng med allerede vedtatte planer og strategier i Nordland fylkeskommune, samt funn fra Norsk kulturindeks når det gjelder kultur og frivillighet. Planer og strategier som omtaler og drøfter kulturfrivillighet er: den overordnede planstrategien *Et bærekraftig Nordland – Planstrategi for samarbeid og grønn omstilling 2021-2024*, *Frivillighetsstrategi Nordland 2020-2024*, *Nye forgreininger/Ådå suorge – Kulturstrategi for Nordland fylkeskommune 2023-2027*) og *Divna. Aktan – Alle. Sammen. Ung inkludering i Nordland – Strategi mot ungt utenforskap*. Å se disse planene og strategiene i sammenheng samsvarer med vår regionale samfunnsutviklerrolle – vi skal se helheten, muligheter for koblinger og samarbeid på tvers av fagfelt og bidra til fylkeskommunens visjon: Sammen bygger vi attraktive og inkluderende samfunn.

Med bakgrunn i disse strategiene er det utarbeidet et eget kunnskapsgrunnlag for Nordland. Kunnskapsgrunnlaget gir strategisk retning og svarer ut mange av spørsmålene departementet ber om innspill på. I tillegg er det gitt konkrete svar på de tema og spørsmål som departementet ber om særskilt til strategi for kulturfrivillighet og utredningen om regionale kulturfond.

Fylkesråden er positiv til at det nå utarbeides en egen strategi for kulturfrivilligheten, samt at fylkeskommunen kan gi innspill til det igangsatte arbeidet med regionale kulturfond. Nordland fylkeskommune vil gi innspill til strategi for kulturfrivillighet og regionale kulturfond når dette er utarbeidet av departementet og sendes ut på ordinær høringsrunde.

Avslutningsvis ber Nordland fylkeskommune om at departementet tydeliggjør begrepet «kulturfrivillighet» i den kommende strategien, slik at det kommer klart fram hva begrepet omhandler og med klare avgrensninger. Det kan gi grunn for misoppfatninger slik begrepet er definert på nåværende tidspunkt.

Med vennlig hilsen

Christian Torset
fylkesråd for kultur, klima og miljø

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke underskrift.

Svar på tema og spørsmål fra departementet til strategi for kulturfrivillighet og regionale kulturfond:

Generelle innspill:

- Frivilligheten i Nordland må involveres og medvirke i innspillene til nasjonal strategi for kulturfrivillighet
- Behov for en definisjon av begrepet kulturfrivillighet
- Viktigheten av at kommunene går i dialog med frivilligheten og utarbeider en kommunal frivillighetspolitikk bør fremheves
- En bedre anerkjennelse av frivillighetens betydning for lokalsamfunnet
- Oppfordre regionale og lokale myndigheter til å støtte og samarbeide med frivilligheten i deres innsats i sine lokalsamfunn
- Nordland er avhengig av frivillighet, de frivillige organisasjonene er en av grunnpilarene i samfunnet. En av de store utfordringene er tilgang på nye frivillige og dette er ekstra utfordrende med befolkningsutviklingen i Nordland. Rekrutteringsarbeid og kompetanseheving må derfor prioriteres.

1. Bred deltakelse og tilgang på kunst og kulturaktivitet i hele landet

Frivillig innsats er helt avgjørende for å skape aktivitet lokalt og regionalt. Flere er bekymret for rekruttering både av publikum, frivillige og deltakere i kulturaktiviteter etter koronaen, spesielt for barn og unge. Spørsmål:

Hva er de største utfordringene for at flere skal kunne delta i kulturfrivilligheten?

- Pris
- Tilbud
- Transport
- Færre frivillige, til dels økt "konkurrans" om de frivillige, færre aktive medlemmer og støttemedlemmer, færre deltakere på aktiviteter.

Hva slags erfaringer har lag og foreninger gjort seg under og etter koronaen?

- Stor nedgang i medlemstall og aktivitet
- Utfordringer knyttet til mange små kommuner og treffpunkter under pandemien
- Stort behov for sosiale møteplasser etter koronatiden

Hva kan gjøres for å nå grupper som i mindre grad deltar og inkludere flere i aktiviteter?

- Tilrettelegge for barn og unge som kommer fra familier der økonomi kan være avgjørende for deltakelse
- Fritidskort
- Rimelig eller gratis transport til aktiviteter
- Medvirkning i utviklingen av lokale tilbud og aktiviteter
- Økt kunnskap om de som ikke deltar
- Aktiv rekruttering av frivillige og deltakere til tilbud i regi av frivillig sektor
- Synliggjøring av lokale tilbud og lokale lag/foreninger
- Tiltak som skal igangsettes bør favne bredt for å opprettholde / stimulere til mangfold

2. Møteplasser og tilgang på egnede kulturarenaer for aktivitet, læring og opplevelser

Kulturfrivilligheten er avgjørende for læring og kompetansemiljø over hele landet, og bidrar til å gjøre den profesjonelle kulturen mer tilgjengelig for folk. En av de store utfordringene lokalt og regionalt er tilgangen på gode lokale og kulturarenaer for øving og framføring. Spørsmål:

Hva kjennetegner møteplasser der det er lagt til rette for læring og gode opplevelser?

- Medvirkning i utarbeidelse av møteplassen og dets innhold

Hva er de største utfordringene og suksessfaktorene for å sikre tilgang på egnede lokale og kulturarenaer?

- Flerbruksarenaer
- Nærmiljøanlegg. Skoler som nærmiljøanlegg
- Utleie/utlån av kommunale og fylkeskommunale bygg og lokaler

Hva slags gode eksempler finnes og hvordan kan en lære mer av hverandre?

- Både Meieriet Kultursenter i Vestvågøy og Kulturfabrikken Sortland er eksempler på arenaer som fungerer fint i forhold til gode opplevelser og medvirkning fra et bredt lag av befolkningen. Dette skyldes at arenaene ikke bare er visningsarenaer for profesjonell kunst, men også et bygg som huser kulturskole, kino, ungdomssatsing, utstillingsarena, bibliotek, kafe og tiltak som har en lav terskel for deltakelse. Begge disse husene har særskilt satsing mot ungdomsgrupper. Husene har også lokaler, teknisk utstyr og annet som kan leies av hvem som helst til utvikling og fremføring av ulike produksjoner. Husene er flerbrukshus både i forhold til produksjoner og aktivitet og i forhold til hvem som bruker husene. Det finnes flere gode eksempler som har overføringsverdi. Viktig å ha en plattform for deling av tiltak.
- Eksempler fra Program for folkehelsearbeid i Nordland (kommuner som jobber med skoler som nærmiljøarena, flerbrukshaller, og etablering av møteplasser). Og programmets nettside www.forebygging.no - der kan man finne beskrivelser av tiltak, og evalueringsopplegg, som er igangsatt i landets kommuner som del av programsatsingen. Hvor langt de ulike tiltakene er kommet vil variere, og oppdateringer av tiltaksbeskrivelsene er gjort løpende. Beskrivelsene av de ulike tiltakene gir nyttig informasjon og inspirasjon til kommuner som møter samme type utfordringer.

3. Samspill mellom den profesjonelle og frivillige kulturen

Det frivillige og det profesjonelle kulturlivet er gjensidig avhengig av hverandre.

Kulturfrivilligheten er en viktig del av arbeidsmarkedet for profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere (lyd, lys, dirigenter, instruktører o.a.), og mange deler av det profesjonelle kulturlivet er avhengig av tilgang på frivillige ressurspersoner (festivaler, spel, opera, museum o.a.). Spørsmål:

Hva er erfaringene fra samarbeid og samspill mellom den profesjonelle og frivillige kulturen?

- Så godt som all erfaring fra samarbeid mellom den profesjonelle og frivillige kulturen gir gode erfaringer. I et slikt samspill får man for det første en uvurderlig hjelp til å gjennomføre arrangement og aktivitet lokalt. Frivillige bidrar med sin innsats og engasjement, mens den profesjonelle leverer en profesjonell aktivitet. Festivaler ville

aldri kunne bli arrangert i det omfang og med den bredde som skjer i Nordland i dag om det ikke hadde vært for frivillige som bidrar inn. Og frivillighet gir også mange gode effekter for den som er frivillig; «mening i tilværelsen», tilhørighet til andre, opplevelser, nye nettverk og personlig utvikling. I Nordland ser vi dette i det svært store antall festivaler vi har gjennom et år. Disse festivalene har ikke i seg selv evnen til å drives rent kommersielt og er derfor helt avhengig av frivillige som gjør en innsats mot å få være en del av festivalopplevelsen og fellesskapet.

- Det samme gjelder for samspillet mellom profesjonell og frivillige i kor, korps, kunstforeninger, musikkklubber osv. Nordland ligger godt over gjennomsnittet når det gjelder antall frivillige lag og organisasjoner, samt frivillighet generelt (Norsk kulturindeks 2022/Telemarksforskning). Samtidig ligger vi på nest dårligste plass av alle fylkene når det gjelder kunstneretetthet. Det vil si at vi har færre kunstnere som virker i fylket enn så godt som alle andre fylker. Det gir derfor et visst misforhold mellom frivillighet og profesjonelt kulturliv lokalt. Vi opplever derfor at det kan være utfordrende å få tak i profesjonelle utøvere til mindre steder med behov for slik kompetanse. Dette gir seg utslag i at offentlige tilbud som kulturskoler derfor bare kan gi et avgrenset tilbud, eller at et korps ikke finner dirigent. Men der det er profesjonelt kulturliv er det helt klart gode erfaringer fra slikt samarbeid. Bodø og Nordland skal i 2024 være europeisk kulturhovedstad. Dette betyr at det vil bli foregå flere hundre store og små arrangement i 2024 som alle i større eller mindre grad vil være bygd på at både frivillige og profesjonelle medvirker. Det forventes en kraftig økning i erfaringen om samskaping og fellesskap gjennom slikt samarbeid.

Hva slags gode eksempler finnes og hvordan kan man lære mer av hverandre?

- Festivaler er det tydeligste eksemplet på samspill mellom den profesjonelle og frivillige kulturen - se kulepunkt ovenfor.

Hvordan kan samspillet bli enda bedre, og hva vil man oppnå med dette?

- Den frivillige kulturen må bli løftet frem som veldig viktig både for den enkelte deltaker, men også for storsamfunnet. Den frivillige kulturens rolle må altså forsterkes og få sin rettmessige oppmerksomhet, slik at det ikke bare er den profesjonelle som har fokus/status. Se svar på første kulepunkt i spørsmål 3.

4. Offentlige tilskuddsordninger og tiltak

Offentlige myndigheter på ulike forvaltningsnivå bidrar både gjennom direkte tilskudd, ved å legge til rette for at aktivitet kan gjennomføres, og gjennom dialog og samhandling med sentrale organisasjoner. Spørsmål:

Hva er de største utfordringene med dagens ordninger og hvordan kan de bli enda bedre?

- Behov for tilskuddsordninger som gir forutsigbarhet og kontinuitet i driften av frivillige organisasjoner og deres tiltak. Tilskuddsordninger er i mange tilfeller knyttet til prosjekter og nye tiltak, mens den største økonomiske utfordringen gjerne henger sammen med ordinær drift
- Mulighet for statlige midler til kommuner og/eller fylkeskommuner for styrking eller opprettelse av tilskuddsordninger til frivillige organisasjoner
- Frie midler som ikke legger føringer for hvilke tiltak organisasjonene skal drive

- Fylkeskommunene har svært god oversikt over behov og utviklingsmuligheter i egen region, og bør derfor være en sparringspartner for de statlige tilskuddsgiverne.

Hva hindrer og fremmer frivillig engasjement og hva kan gjøres for å forenkle og samordne ordninger?

- Synliggjøring av at frivilligheten har relevans for et lokalsamfunn (for alle som bor der). Det må legges til rette for frivillig engasjement og god opplæring. Gjerne inkludere frivillig engasjement blant ungdommene, og ulike aldersgrupper.

Hvordan kan offentlige myndigheter få til et godt samarbeid og samspill med frivillige organisasjoner?

- Medvirkningsprosesser i utvikling av lokalsamfunn
- Kommunal og fylkeskommunal frivillighetspolitikk utarbeidet i samarbeid med frivilligheten
- Tilskudd, samtale med organisasjonen, legge til rette for samhandling mellom de ulike organisasjonene. Organisasjonene må føle at de har en relevans og utviklingsmulighet der de er og skal ha sitt virke.

Hvordan kan virkemiddel og tiltak på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå innrettes for å bli enda bedre?

- Kommunikasjon mellom statlige tilsagnsgivere og fylkeskommunen bør bedres. I deler av frivilligheten (kultur) er det for liten kommunikasjon pr i dag, det blir ikke kommunisert ut til fylkene hvis det endres i de statlige tilskuddene eller noen instanser har forventninger til regionalt supplement til statlige tilskudd. Dette kan løses med årlige møter med fylkeskommunene, der en oppretter kontakter med de relevante kontaktpersonene som er i alle ledd.
- Der fylkeskommunen har slike forventninger til kommunene er vi i løpende dialog med de om hvilke forventninger det er mellom partene. Det er behov for bedre kommunikasjon mellom nasjonalt- og regionalt tilskuddsledd.

Regionale kulturfond

Regjeringa har satt i gang en utredning av regionale kulturfond som skal stimulere til økt kunst- og kulturaktivitet lokalt. Målet er å styrke samspillet mellom profesjonelt og frivillig kulturliv, i tillegg til å forsterke lokal og regional kulturfrivillighet. Regionale kulturfond skal være et supplement til Norsk kulturfond, som forvaltes av Norsk kulturråd og som har heile landet som virkeområde. Departementet ber om innspill til utredningen av regionale kulturfond i tilknytning til strategiarbeidet.

Aktuelle spørsmål:

Hvordan kan et regionalt kulturfond innrettes for å supplere – og ikke overlape - ordninger som allerede finnes?

- De regionale kulturfondene må ha klare føringer og retningslinjer på at midlene skal benyttes til *utvikling* av kulturlivet i regionen. Mange av kommunene sliter med marginale kulturbudsjett og det er vesentlig at midlene ikke blir alternative lokale kulturmidler som spres ut på et stort felt og derved ikke får substansiell betydning. Vi

mener at kommunene er ansvarlig for ordinært driftstilskudd til frivillig/profesjonelt kulturliv der virksomheten har en lokal betydning. Det er viktig at ikke de regionale kulturfondene overtar dette ansvaret. Vi ønsker at fokuset til kulturfondene er på et utviklingsperspektiv. Kulturfondet må ikke brukes til å opprettholde en aktivitet med for eksempel ordinær driftsstøtte, men heller vektlegge innovasjon med et lengre tidsperspektiv. Dette kan gi grunnlag for en lengre tilstedeværelse av kulturaktøren og aktiviteten enn hva kortvarige prosjektmidler gir mulighet til.

Hvordan kan et regionalt kulturfond innrettes på en måte som minimerer de administrative byrdene?

- Fylkeskommunene har tett dialog og samarbeid med både det profesjonelle kunstlivet og amatører og frivillige rundt om i egen region, noe som gir god kunnskap om lokale utfordringer, men likeså muligheter og fremtidsrettede behov i regionen. Slik kan fylkeskommunen utøve saksforberedelse til et styre som forvalter fondet. Vi oppfordrer allikevel til at styringen av fondene gjøres av et lokalt utnevnt styre der deler av styret må inneha kunstnerisk kompetanse. Det understrekes at uavhengig av innretning på styring av fondene så må selvsagt prinsippet om armlengdes avstand gjelde.
- Fylkene i Norge er uensartet med hensyn til demografi, næringsgrunnlag, kulturell infrastruktur m.m. Det vil derfor være ulike behov som ligger til grunn for forvaltning av et regionalt kulturfond, noe vi tror er en styrke for det samlede kulturfelt i landet, og som derfor også må kunne forvaltes deretter. Det må være rom for regionale variasjoner i innretningen på fondene, og fylkeskommunene må selv kunne formulere en del av søknads-/vurderingskriteriene. Fylkeskommunene må selv så langt som mulig kunne styre rammene for bruken.
- Regionale kulturfond må innrettes slik at de ikke medfører særlige administrative/byråkratiske ressurser.